

UDC 338.22:330.131.5

Zakhariy Varnaliy
D.Sc. (Economics), Professor,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
90A Vasylykivska Str., Kyiv,
01601, Ukraine
vzs1955@gmail.com

Svitlana Onishchenko
PhD (Economics), Associate Professor,
Poltava National Technical
Yuri Kondratiuk University
24 Pershotravnevyi Ave., Poltava, 36601, Ukraine
sponomarenko@list.u

Alexandra Masliy
Senior Lecturer,
Poltava National Technical
Yuri Kondratiuk University
24 Pershotravnevyi Ave., Poltava,
36601, Ukraine
pugach_alexandra@ukr.net

Threat prevention mechanisms of Ukraine's economic security

Abstract

Introduction. The article grounds the necessity to introduce and implement organisational and economic threat prevention mechanisms of economic security of Ukraine's national economy. It is emphasised that the issues related to the provision of the economic security of the national economy have already arisen. Such mechanisms should eliminate and neutralise negative impacts on the national economy.

The *purpose* of the article is to suggest and describe threat prevention mechanisms relevant to the economic security of the national economy, which involves the introduction of tactical measures of a preventive nature.

Methods. The theory of the governmental economic policy of growth is the basis of the fundamental research methodology. Methods of theoretical generalisation were applied to study and systematise public policy concepts to ensure economic security. The authors used functional and conceptual approaches. The system structural analysis was applied in the study of priorities in ensuring the economic security of the national economy.

Results. The organisational and economic threat prevention mechanism of the economic security of the national economy presented in the article allows rapid adjustment of state economic policy. Based on the information about its effectiveness with regard to the feedback received from civil society, the relevant mechanism is of particular importance in the integration of the national economy into the global economy.

Conclusions. The abovementioned mechanism is formed on the basis of advanced control by using methods of scenario modelling. It enables us to choose the best and most effective ways of forecasting possible consequences and aims to prevent the destructive impact of potential threats on the economic security system of the national economy.

Keywords: Economic Security of the National Economy; Economic Security Threats; Threat Warning Mechanism; Government Regulation; Threat Prevention Process

JEL Classification: E60; H11; H19; H56; H80; O17

DOI: <http://dx.doi.org/10.21003/ea.V159-04>

Варналії З. С.

доктор економічних наук, професор,
кафедра фінансів,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Онищенко С. В.

кандидат економічних наук, доцент,
кафедра фінансів і банківської справи,
Полтавський національний технічний університет
ім. Ю. Кондратюка, Полтава, Україна

Маслій О. А.

старший викладач,
кафедра фінансів і банківської справи,
Полтавський національний технічний університет
ім. Ю. Кондратюка, Полтава, Україна

Механізм попередження загроз економічній безпеці України

Анотація

У статті обґрунтовано необхідність запровадження та реалізації організаційно-економічного механізму попередження загроз економічній безпеці національної економіки. Увагу акцентовано на тому, що забезпечення економічної безпеки економіці України в сучасних умовах ґрунтується на ситуативному реагуванні на загрози, що вже виникли. На протидію існуючому малоефективному механізму розроблено організаційно-економічний механізм попередження загроз економічній безпеці національної економіки, що дозволяє здійснювати оперативне коригування державної економічної політики.

Ключові слова: економічна безпека національної економіки; загрози економічній безпеці; механізм попередження загроз; державне регулювання процесу попередження загроз.

Варналий З. С.

доктор економічних наук, професор, кафедра фінансів,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Онищенко С. В.

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів і банківського дела
Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка, Полтава, Україна

Маслий А. А.

старший преподаватель кафедры фінансів і банківського дела
Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка, Полтава, Україна

Механизм упреждения угроз экономической безопасности Украины**Аннотация**

В статье обоснована необходимость введения и реализации организационно-экономического механизма предотвращения угроз экономической безопасности национальной экономики. Внимание акцентировано на том, что обеспечение экономической безопасности национальной экономики в современных условиях основывается на ситуативном реагировании на угрозы, которые уже возникли. Разработан организационно-экономический механизм упреждения угроз экономической безопасности национальной экономике, который позволяет осуществлять оперативное корректирование государственной экономической политики.

Ключевые слова: экономическая безопасность национальной экономики; угрозы экономической безопасности; механизм упреждения угроз; государственное регулирование процесса предотвращения угроз.

1. Постановка проблемы

Дестабілізація національної економіки та глобальні проблеми, які перебувають на порядку денному та становлять значні загрози економічній безпеці України, перешкоджаючи ефективному розвитку національного господарства, зумовлюють необхідність запровадження захисних механізмів національних економічних інтересів.

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій

Концептуальні підходи до визначення сутності, ролі, складових і форм економічної безпеки наведені в наукових працях А. Смита (Smith, 1776), Д. Рікардо (Ricardo, 1817), Т. Мальтуса (Malthus, 1820), Д.-С. Мілля (Mill, 1848), Дж. М. Кейнса (Keynes, 1936), В. Парето (Pareto, 1906), Е. Де Сото (Soto, 1986) та інших. Значний внесок у дослідження проблем забезпечення економічної безпеки в умовах глобалізації та циклічних коливань економіки зробили зарубіжні та вітчизняні науковці, такі як Дж. Лючіані (Luciani, 1988), В. Кабле (Cable, 1995), П. Марш (Marsh, 2012), О. Барановський, І. Білько, Д. Буркальцева, Т. Васильців, О. Власюк, А. Гальчинський, В. Гець, Б. Губський, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, Т. Ковальчук, В. Мартинюк, Ф. Медвідь, В. Мунтіян, О. Новікова, В. Предборський, А. Сухоруков, В. Шлемко тощо. Однак, незважаючи на ґрунтовні напрацювання та достатньо високий інтерес у сфері економічної безпеки, поза увагою вчених залишається проблема зменшення негативного впливу та нейтралізації загроз економічній безпеці національної економіки.

3. Мета статті полягає у висвітленні та запропонованні механізму упередження загроз економічній безпеці національної економіки, що передбачає запровадження тактичних заходів превентивного характеру.

4. Основні результати дослідження

Наявність та вплив загроз економічній безпеці України проявляється у зниженні конкурентоспроможності її національної економіки, про що свідчать результати досліджень міжнародних рейтингових агентцій. Зокрема, за індексом глобальної конкурентоспроможності (ІГК) Світового банку Україна у 2015 році посіла 79 місце серед 148 країн світу (табл. 1), за індексом легкості ведення бізнесу – 96 місце серед 189 країн світу (рис. 1), за рівнем свободи економіки – 162 місце.

Ідентифікація загроз економічній безпеці національної економіки здійснюється за окремими її сферами: макроекономічною, виробничою, інвестиційно-інноваційною, фінансовою, енергетичною, зовнішньоекономічною, соціальною, демографічною, продовольчою. Значна кількість чинних загроз економічній безпеці

України викликана системними диспропорціями в реальному секторі національної економіки, про що свідчить критичний стан основних індикаторів макроекономічної, виробничої та інвестиційно-інноваційної складових економічної безпеки України (рис. 1).

За результатами комплексного оцінювання фактичних значень індикаторів економічної безпеки України виявлено критичну вразливість національної економіки перед низкою зовнішніх і внутрішніх викликів, у зв'язку з неготовністю протистояти сучасним макроекономічним деформаціям та багаторічним поглибленням кризових явищ унаслідок суперечливості державної економічної політики попередніх періодів та відсутності ефективного реформування національної економіки, спрямованого на стимулювання модернізаційних зрушень і поліпшення макроекономічних балансів.

В умовах ситуації, що склалася в економіці України під тиском як економічних, так і неекономічних чинників, відбувається критичне зростання рівня загроз економічній безпеці національної економіки насамперед у зв'язку з виникненням додаткових, принципово нових для України викликів. Масштаби економічних загроз вимагають першочергового вирішення проблеми забезпечення економічної безпеки на національному рівні. Зневажання економічною безпекою може призвести до катастрофічних наслідків: занепаду економіки та підриву системи життєзабез-

Табл. 1: Зміна рейтингу України та його складових у ІГК в 2013–2015 рр.**Tab. 1: Change of Ukraine's ranking in the Global Competitiveness Index, 2013-2015**

Складові ІГК України	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	Зміна позиції України порівняно з 2013 р.	Зміна позиції України порівняно з 2014 р.
Погіршення позиції порівняно з 2014 р., проте результати 2015 р. вищі порівняно з 2013					
ІГК	84	76	79	5	-3
Охорона здоров'я та початкова освіта	62	43	45	17	-2
Технологічна готовність	94	85	86	8	-1
Покращення позиції порівняно як з 2014 р., так і з 2013 р.					
Інновації	93	81	54	39	27
Ефективність ринку праці	84	80	56	28	24
Удосконалення бізнесу	97	99	91	6	8
Вища освіта й навчання	43	40	34	9	6
Ефективність товарного ринку	124	112	106	18	6
Позиція без змін порівняно з 2014 р., проте результати 2015 р. вищі значень 2013 р.					
Державні та суспільні установи	137	130	130	7	0
Погіршення позиції порівняно як з 2014 р., так і з 2013 р.					
Макроекономічна стабільність	107	105	134	-27	-29
Рівень розвитку фінансового ринку	117	107	121	-4	-14
Розмір ринку	38	38	45	-7	-7
Інфраструктура	68	68	69	-1	-1

Джерело: Складено авторами за рейтингом Global Competitiveness Index (The World Economic Forum) [1]

Source: Compiled by the authors based at Global Competitiveness Index data (The World Economic Forum) [1]

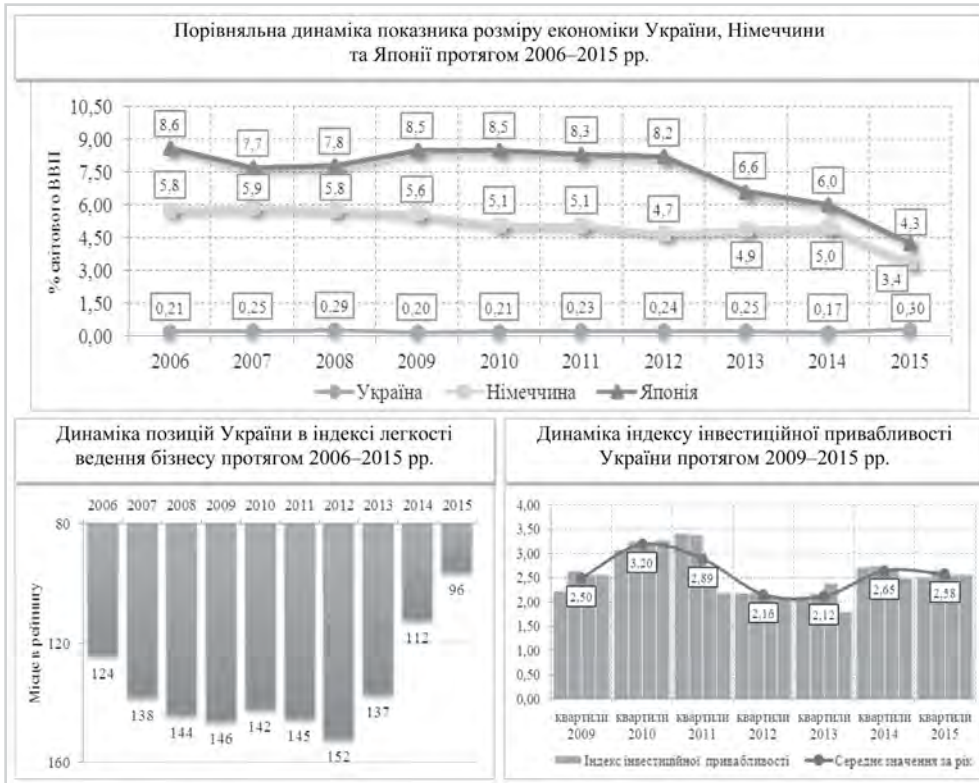

Рис. 1: Динаміка індикаторів економічної безпеки, які відображають умови розвитку національної економіки України протягом 2006–2015 рр.

Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними Державної служби статистики України та Світового банку [3–4]

Fig. 1: Dynamics of economic security indicators which show conditions of Ukraine's economy development in 2006-2015

Source: Calculated and compiled by the authors based at data of the State Statistics Service of Ukraine and the World Bank [3–4]

печення нації з подальшою втратою суверенітету країни. Самостійною та незалежною державою вважається така, що здатна забезпечити економічну безпеку в всіх рівнях.

На жаль, інституційні реформи здійснені в рамках трансформційного періоду, характеризуються непослідовністю та фрагментарністю проведення, наслідком чого є відсутність стратегічного підходу до розвитку національної економіки. Така ситуація, особливо в умовах політичної та економічної нестабільності є недопустимою, а реалізація державної політики щодо внутрішніх та зовнішніх викликів та загроз економічній безпеці України є слабкою.

Забезпечення економічної безпеки національної економіки, яка ґрунтується на ситуативному реагуванні на загрози, що вже виникли, передбачає їх ліквідацію та нейтралізацію їхнього негативного впливу. Проте в умовах значної кількості викликів, ризиків та загроз такий підхід є малоефективним, і зв'язку з чим виникає необхідність попередження загроз економічній безпеці національної економіки шляхом формування комплексу заходів превентивного характеру.

Згідно з авторським баченням, попередження загроз економічній безпеці національної економіки – це процес реалізації уповноваженими органами державної влади та іншими суб'єктами економічної безпеки держави системи заходів, спрямованої на протидію поширенню загроз з метою запобігання їхнього негативного впливу на національну економіку.

Відповідно до такого концептуального підходу забезпечення економічної безпеки національної економіки відбувається в рамках стратегії економічної безпеки держави й передбачає формування й впровадження комплексу заходів з попередження потенційних загроз, спрямованого на розв'язання суперечностей, які виникають у процесі реалізації національних економічних інтересів. При досягненні таким шляхом задовільного рівня економічної безпеки національної економіки подальші заходи економічної політики проводяться в рамках реалізації тактичного ме-

ханізму зміцнення економічної безпеки національної економіки та направлені на підтримку її належного рівня та його подальше підвищення.

На відміну від запропонованого підходу до забезпечення економічної безпеки національної економіки, в Україні поняття «забезпечення економічної безпеки» та «зміцнення економічної безпеки» досить часто ототожнюються, що свідчить про несформованість теоретико-методологічних засад економічної безпеки держави й ускладнює процес формування управлінських рішень і практичних рекомендацій щодо забезпечення економічної безпеки національної економіки.

При цьому в Україні використовується так зване «пасивне» забезпечення економічної безпеки держави, яке ґрунтується на методі реагування на виклики, небезпеки та загрози в разі відхилення фактичних значень індикаторів економічної безпеки від їх безпечних рівнів, що вказує на ситуативне реагування, яке дає можливість проводити ліквідацію загроз, що вже виникли, та мінімізацію їх негативного впливу на систему економічної безпеки держави.

Використання такого підходу до забезпечення економічної безпеки України під впливом значної кількості зовнішніх та внутрішніх ризиків і загроз є однією з причин поглиблення системної економічної кризи в державі та функціонування національної економіки лише завдяки значній інерції. Тому формування якісно нового підходу до забезпечення економічної безпеки України набуває особливої актуальності, виходячи із чого, розроблено організаційно-економічний механізм попередження загроз економічній безпеці національної економіки на державному рівні (рис. 2).

Оперативне нівелювання загроз і принцип превентивності передбачають раннє виявлення загроз, використовуючи внутрішнє та зовнішнє інформаційне середовище системи економічної безпеки національної економіки, їх завчасне упередження за допомогою економічних, організаційних, нормативно-правових, адміністративних та інституційних важелів, з використанням декількох прогнозних сценаріїв забезпечення економічної безпеки.

У запропонований механізм включається блок аналітичного забезпечення економічної безпеки національної економіки, призначений для постійного збору інформації, розрахунку поточного рівня економічної безпеки національної економіки, оцінювання виявлених тенденцій, ідентифікації та моделювання загроз, оцінювання їх впливу на рівень економічної безпеки національної економіки та прогнозування можливих наслідків для економічної системи держави.

Функції державного регулювання процесу упередження загроз покладаються на Департамент економічної стратегії та макроекономічного прогнозування Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, серед яких організаційно-методичні (запровадження сучасних інформаційних технологій відповідно до потреб управління, удосконалення методології інформаційно-аналітичного забезпечення управління тощо), контрольні (забезпечення вірогідності, актуальності, своєчасності статистичної

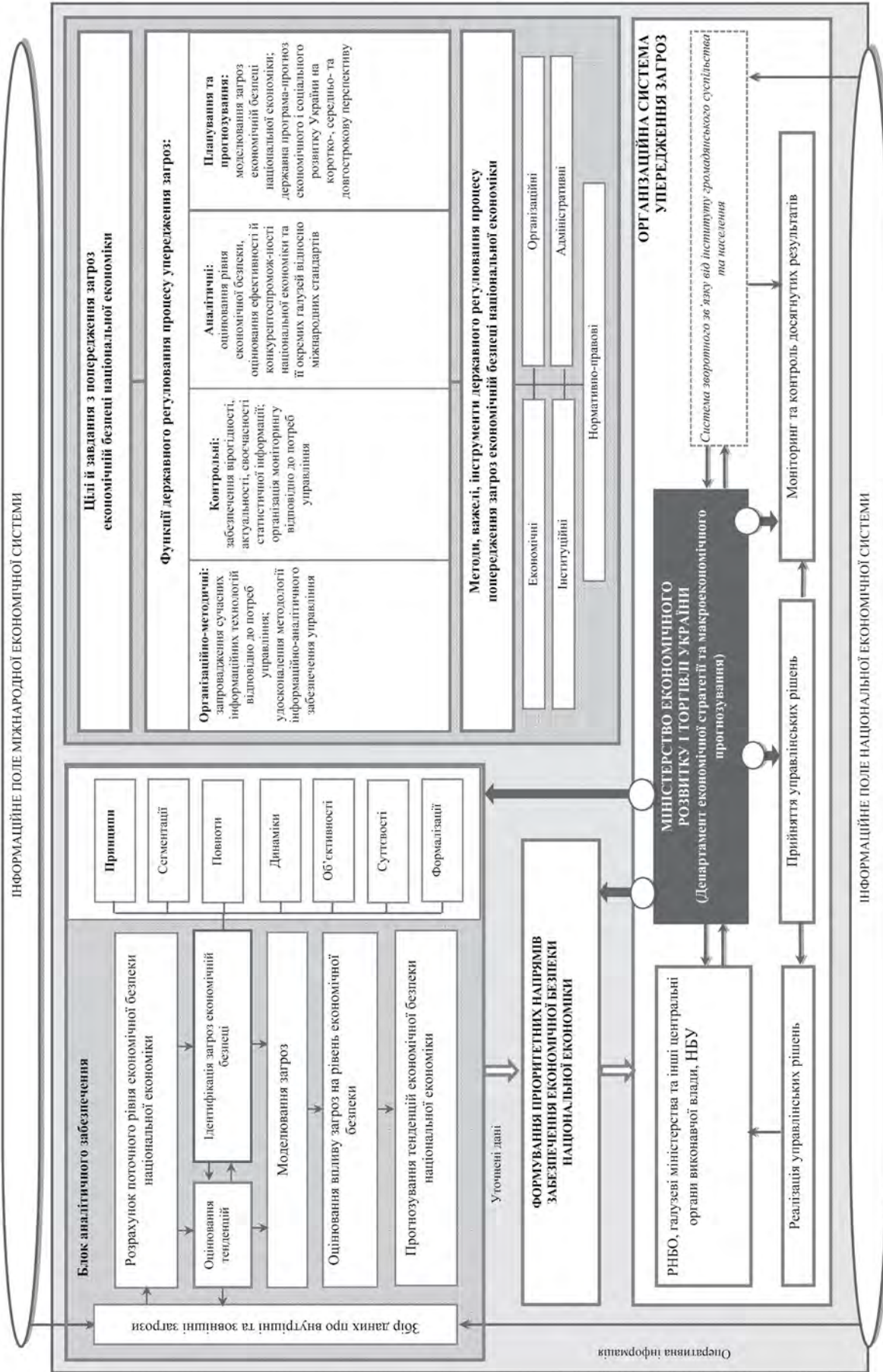

Рис. 2: Організаційно-економічний механізм упередження загроз економічній безпеці економіки України
 Джерело: Авторська розробка

Fig. 2: Organizational-economic mechanism of threats to economic security of Ukraine preventing
 Source: Authors' elaboration

інформації; організація моніторингу відповідно до потреб управління), аналітичні (оцінювання рівня економічної безпеки, оцінювання ефективності й конкурентоспроможності національної економіки та її окремих галузей відносно міжнародних стандартів тощо), планування та прогнозування (моделювання загроз економічної безпеці національної економіки, формування державної програми-прогнозу економічного та соціального розвитку України на коротко-, середньо- та довгострокову перспективу тощо).

Інструментарій державного регулювання процесу упередження загроз економічної безпеці національної економіки включає економічні (податкові ставки й пільги, трансферти, прями бюджетні інвестиції, гранти, пільгове кредитування, облікова ставка, тарифи, валютні обмеження тощо), організаційні (державна підтримка, консультативна допомога, сприяння кадровому забезпеченню, інформаційна підтримка тощо), інституційні (бюджетні фонди, технопарки, бізнес-інкубатори, аналітичні центри тощо), адміністративні (реєстрація, ліцензування, квотування, конкурси, тендери тощо) та нормативно-правові (рішення, розпорядження, накази, інструкції, стратегії, концепції, плани, прогнози, програми тощо) методи, важелі та інструменти.

Міністерство економічного розвитку і торгівлі України є органом, який координує діяльність інституцій, що в межах своїх повноважень здійснюють реалізацію управлінських рішень із упередження загроз. До таких інституцій належать галузеві міністерства й інші органи виконавчої влади, Національний банк України та інші. Проте формування пріоритетних напрямів забезпечення економічної безпеки національної економіки на основі уточнених да-

них блоку аналітичного забезпечення з використанням описаного вище інструментарію, прийняття відповідних управлінських рішень, моніторинг та контроль досягнутих результатів належить до виключної компетенції Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [16].

Представлений організаційно-економічний механізм упередження загроз економічної безпеці національної економіки дозволяє здійснювати оперативне коригування державної економічної політики на основі збору та аналізу інформації про її результативність виходячи з ефекту зворотного зв'язку, отриманої від інститутів громадянського суспільства, що набуває особливої актуальності в умовах інтеграції національної економіки у світове господарство.

5. Висновки

Організаційно-економічний механізм попередження загроз економічної безпеці, сформований на основі випереджального управління з використанням методів сценарного моделювання, дає можливість серед альтернативних варіантів рішень обирати оптимальний і найбільш ефективний шляхом прогнозування можливих наслідків у результаті реалізації кожного з них та спрямований на недопущення деструктивного впливу потенційних загроз на систему економічної безпеки національної економіки. Запровадження стратегічного моніторингу, ситуаційного моделювання та прогнозування при розробці пріоритетних напрямів економічної політики в рамках цілісної процедури обґрунтування й прийняття стратегічних рішень дозволить сформувати фундаментальні засади забезпечення економічної безпеки України на основі випереджального управління.

Література

1. The Global Competitiveness Report [Electronic resource] / The World Economic Forum. – 2015. – Access mode : <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016>
2. Europe 2020: European Union's ten-year growth strategy [Electronic resource] / European Commission. – 2015. – Access mode : http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm
3. Indicators [Electronic resource] / The World Bank. – 2013. – Access mode : <http://www.worldbank.org>
4. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України : офіційний веб-сайт. – 2015. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Luciani J. The Economic Content of Security / J. Luciani // Journal of Public Policy. – Apr.- Jun., 1988. – Vol. 8. – Working Paper No. 2. – P. 151–173. doi: <http://dx.doi.org/10.1017/S0143814X00006966>
6. Cable V. What Is International Economic Security? / V. Cable // International Affairs. – 1995. – Vol. 71. – Working Paper No. 2. – P. 312–317. doi: <http://dx.doi.org/10.2307/2623436>
7. Marsh P. The New Industrial Revolution: Consumers, Globalization and the End of Mass Production / Peter Marsh. – Yale University Press, 2012. – 320 p.
8. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (Методологія оцінки та механізм забезпечення) : автореф. дис. док. екон. наук : 08.04.01 / О. І. Барановський. – Інститут економічного прогнозування НАН України. – К., 2000. – 36 с.
9. Буркальцева Д. Д. Інституціональне забезпечення економічної безпеки України : монографія / Д. Д. Буркальцева. – К. : Знання України, 2012. – 347 с.
10. Варналій З. С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення : монографія / З. С. Варналій, Д. Д. Буркальцева, О. С. Сасенко. – К. : Знання України, 2011. – 299 с.
11. Власюк О. С. Теорія і практика безпеки в системі науки про економіку : наукова доповідь / О. С. Власюк. – Нац. ін-т проблем міжнар. безпеки при Раді національної безпеки і оборони України. – К., 2008. – 48 с.
12. Концепція економічної безпеки України / [В. М. Гєсць, Б. С. Кваснюк та ін.]; кер. проєкту В. М. Гєсць. – К. : Логос, 1999. – 56 с.
13. Мартинюк В. П. Оцінка стану національної економіки на основі інтегрального показника економічної безпеки держави / В. П. Мартинюк // Економіка, менеджмент, підприємство. – 2013. – № 25 (1). – С. 179–188.
14. Предборський В. А. «Автономна тіньова держава» як загроза національній безпеці / В. А. Предборський // Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. пр. наук.-дослід. економічного ін-ту Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. – К., 2015. – Вип. 1. – С. 15–22.
15. Сухоруков А. І. Синергетичний механізм формування системи економічної безпеки держави [Електронний ресурс] / А. І. Сухоруков, Д. О. Остапчук // Економічний часопис-XXI. – 2014. – № 1–2 (1). – С. 19–22. – Режим доступу : http://soskin.info/userfiles/file/2014/1-2_2014/1/Sukhorukov_Ostapchuk.pdf
16. Економічна ситуація та прогнози [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України : офіційний веб-сайт. – 2016. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>
17. Оніщенко С. В. Загрози економічній безпеці України: сутність, оцінювання та механізм упередження : монографія / С. В. Оніщенко, О. А. Пугач. – Полтава : ПолтНТУ, 2015. – 337 с.
18. Про внутрішнє та зовнішнє становище України у сфері національної безпеки : аналітична доповідь до позачергового Послання Президента України до Верховної Ради України / Національний інститут стратегічних досліджень. – К. : НІСД, 2014. – 148 с.
19. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері [Електронний ресурс] / Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2012 р. № 569-р // Верховна Рада України. – 2012. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-%D1%80>

Стаття надійшла до редакції 20.04.2016

References

1. The World Economic Forum (2015). *The Global Competitiveness Report 2015-2016*. Retrieved from <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016>
2. European Commission (2015). *Europe 2020: European Union's ten-year growth strategy*. Retrieved from http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm
3. The World Bank (2013). *Indicators*. Retrieved from <http://www.worldbank.org>
4. State Statistics Service of Ukraine (2015). *Statistical information*. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> (in Ukr.)
5. Luciani, J. (1988). The Economic Content of Security. *Journal of Public Policy*, 8(2), 151–173. doi: <http://dx.doi.org/10.1017/S0143814X00006966>
6. Cable, V. (1995). *What Is International Economic Security?* *International Affairs*, 71(2), 305–324. doi: <http://dx.doi.org/10.2307/2623436>
7. Marsh, P. (2012). *The New Industrial Revolution: Consumers, Globalization and the End of Mass Production*. Yale University Press.
8. Baranovskiy, O. I. (2000). *Financial Security in Ukraine (assessment, methodology and mechanism for maintenance)*. Kyiv: Institute for Economic Forecasting of Ukrainian National Academy of Sciences (in Ukr.)
9. Burkaltseva, D. D. (2012). *Institutional economic security of Ukraine*. Kyiv: Znannia Ukraine (in Ukr.)
10. Varnaliy, Z. S., Burkaltseva, D. D., & Sayenko, O. S. (2011). *Economic security of Ukraine: problems and priorities of strengthening*. Kyiv: Znannia Ukraine (in Ukr.)
11. Vlasjuk, O. S. (2008). *Theory and practice safety in the sciences of economics: research report*. Kyiv: National Institute of International Security Problems at the National Security and Defense Council of Ukraine (in Ukr.)
12. Heiets, V. M., Kvasniuk, B. Ye., et al. (1999). In V. M. Heiets (Ed.). *The concept of economic security of Ukraine*. Kyiv: Lohos (in Ukr.)
13. Martyniuk, V. (2013). Assessment of the national economy based on the integral index of economic security. *Ekonika, menedzhment, pidpriemstvo (Economics, Management, Entrepreneurship)*, 25(1), 179–188 (in Ukr.)
14. Predborskiy, V. A. (2015). «Shadow Autonomous State» as a threat to national security. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini: zbirnyk naukovykh ptats naukovo-doslidnytskoho ekonomichnoho inctytutu Ministerstva ekonomichnoho rozvytku s torhivli Ukrainy (Formation of market relations in Ukraine: Collection of Scientific Works of the Economic Research Institute of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine)*, 1, 15–22 (in Ukr.)
15. Sukhorukov, A., & Ostapchuk, D. (2014). Synergetic mechanism of the state economic security system formation. *Ekonomicnij Casopis-XXI (Economic Annals-XXI)*, 1-2(1), 19–22. Retrieved from http://soskin.info/userfiles/file/2014/1-2_2014/1/Sukhorukov_Ostapchuk.pdf (in Ukr.)
16. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2013). *Economic situation and forecasts*. Retrieved from <http://www.me.gov.ua> (in Ukr.)
17. Onishchenko, S., & Pugach, A. (2015). *Threats to economic security of Ukraine: essence, evaluation and prevention mechanism*. Poltava: PolNTU (in Ukr.)
18. *On the internal and external situation of Ukraine in the national security* (2014). Analytical report to an extraordinary address of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine. Kyiv: National Institute for Strategic Studies (in Ukr.)
19. Cabinet of Ministers of Ukraine (2012, August 15). *Approval of the Concept of national security in the financial sector*. Working Paper No. 569-r. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-%D1%80> (in Ukr.)

Received 20.04.2016